

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет з питань правової політики

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: 255-35-84

В И С Н О В О К

щодо проектів законів України про внесення змін до деяких законів України щодо зміни статусу та порядку формування служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя (реєстр. № 9483 від 12 липня 2023 року), (реєстр. № 9483-1 від 18 липня 2023 року) та щодо проекту Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо зміни статусу та порядку формування служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя (реєстр. № 9483-2 від 25 липня 2023 року)

За дорученнями Голови Верховної Ради України від 12 липня 2023 року, 18 липня 2023 року та 25 липня 2023 року відповідно Комітет Верховної Ради України з питань правової політики розглянув на своєму засіданні 26 липня 2023 року (протокол № 133) проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо зміни статусу та порядку формування служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя (реєстр. № 9483 від 12 липня 2023 року), поданий народними депутатами України Масловим Д.В. та Павлішем П.В. (далі – Законопроект № 9483), а також альтернативні до нього проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо зміни статусу та порядку формування служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя (реєстр. № 9483-1 від 18 липня 2023 року), поданий народним депутатом України Калауром І.Р. (далі - Законопроект № 9483-1), та проект Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо зміни статусу та порядку формування служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя (реєстр. № 9483-2 від 25 липня 2023 року), поданий народним депутатом України Павлішем П.В. та іншими народними депутатами України (далі - Законопроект № 9483-2).

Законопроект № 9483 розроблено, як це зазначено у пояснювальній записці до нього, з метою забезпечення зміни статусу та порядку формування служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, а також початку її роботи.

Для досягнення вказаної мети Законопроектом запропоновано:

1) внести зміни до Закону України «Про запобігання корупції», встановивши, що дисциплінарний інспектор Вищої ради правосуддя, керівник служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя та його заступник

належать до посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища;

2) внести зміни до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», встановивши, що в період дії воєнного стану призначення особи на посаду керівника служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, його заступника, дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя здійснюється на підставі конкурсу. Особи, які претендують на зайняття зазначених посад, подають декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбачену Законом України «Про запобігання корупції», та документ про підтвердження рівня володіння державною мовою відповідно до Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Щодо них також проводиться спеціальна перевірка, передбачена Законом України «Про запобігання корупції»;

3) внести зміни до Закону України «Про Вищу раду правосуддя»:

- доповнити розділ I «Загальна частина» цього Закону новою главою 6, у якій змістовно розкрити правовий статус служби дисциплінарних інспекторів, вимоги до дисциплінарних інспекторів, особливості їх призначення на посади;

- уточнити кваліфікаційні вимоги до дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя;

- підняти посадові оклади дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя, керівника служби та його заступника. Водночас з метою їх незалежності пропонується не включати до складової їх заробітної плати премії;

- визначити, що організаційне забезпечення діяльності служби дисциплінарних інспекторів здійснюється структурним підрозділом секретаріату Вищої ради правосуддя;

- узгодити термінологію статті 45 цього Закону зі статтею 109 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»;

- уточнити, що якщо в матеріалах, підготовлених дисциплінарним інспектором Вищої ради правосуддя – доповідачем, вбачаються істотні недоліки, які унеможливають встановлення наявності або відсутності підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, і у зв'язку із цим Дисциплінарна палата не може ухвалити відповідне рішення, така Дисциплінарна палата протягом 15 днів з дня отримання таких матеріалів може повернути відповідні матеріали разом зі скаргою дисциплінарному інспектору на доопрацювання. Дисциплінарний інспектор Вищої ради правосуддя – доповідач зобов'язаний здійснити доопрацювання протягом десяти днів з дня повернення йому матеріалів, надавши Дисциплінарній палаті свій оновлений висновок;

- уточнити положення частини третьої статті 46 щодо затвердження відповідного рішення Вищою радою правосуддя;

- передбачити право для судді та скаржника ознайомитися з проектом висновку та матеріалами дисциплінарної справи в порядку, визначеному регламентом Вищої ради правосуддя;

- установити, що підстава для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, передбачена пунктами 3, 11 та 12 частини першої статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», вважається встановленою та

доведеною Дисциплінарною палатою за результатами розгляду дисциплінарної справи, якщо докази, надані та отримані в межах дисциплінарного провадження на підтвердження існування такої підстави, є більш вірогідними, ніж докази, надані на її спростування.

Проектом Закону запропоновано також установити, що тимчасово, протягом п'яти років з дня набрання ним чинності, конкурс на зайняття посади керівника служби дисциплінарних інспекторів та його заступника, дисциплінарного інспектора проводить конкурсна комісія, утворена Вищою радою правосуддя у складі шести осіб, три з яких призначаються Вищою радою правосуддя за пропозиціями міжнародних та іноземних організацій, які брали участь у формуванні першого складу Конкурсної комісії з відбору членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України відповідно до пункту 50 розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Рішення такої конкурсної комісії є ухваленим, якщо за нього проголосували не менше ніж чотири члени, з яких принаймні двоє запропоновані міжнародними та іноземними організаціями. У разі однакової кількості голосів «за» і «проти» голоси трьох членів конкурсної комісії, з яких принаймні двоє запропоновані міжнародними та іноземними організаціями, є вирішальними.

Законопроект № 9483-1 розроблено, як це зазначено у пояснювальній записці до нього, з метою забезпечення зміни статусу та порядку формування служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, а також початку її роботи.

Для досягнення вказаної мети у законопроекті пропонується:

1) внести зміни до Закону України «Про запобігання корупції», встановивши, що посади дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя, керівника служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя та його заступника належать до посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища (примітка до частини першої статті 56 Закону України «Про запобігання корупції»);

2) передбачити в Законі України «Про правовий режим воєнного стану», що в період дії воєнного стану призначення особи на посаду керівника служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, його заступника, дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя здійснюється на підставі конкурсу. Особи, які претендують на зайняття зазначених посад, подають декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбачену Законом України «Про запобігання корупції», та документ про підтвердження рівня володіння державною мовою відповідно до Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Щодо них також проводиться спеціальна перевірка, передбачена Законом України «Про запобігання корупції» (п. 2² ст. 28 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» в редакції проекту);

3) доповнити розділ I «Загальна частина» Закону України «Про Вищу раду правосуддя» новою главою 6, у якій визначається правовий статус служби дисциплінарних інспекторів, вимоги до дисциплінарних інспекторів,

особливості їх призначення на посади; уточнити кваліфікаційні вимоги до дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя; передбачити посадові оклади дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя, керівника служби та його заступника (часина третя статті 29-2, частини четверта, п'ята статті 29-3 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» в редакції проекту) та водночас встановити, що премії дисциплінарним інспекторам не встановлюються (частина дев'ята статті 29-2 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» в редакції проекту); визначити, що підстава для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, передбачена пунктами 3, 11 та 12 частини першої статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», вважається встановленою та доведеною Дисциплінарною палатою за результатами розгляду дисциплінарної справи, якщо докази, надані та отримані в межах дисциплінарного провадження на підтвердження існування такої підстави, є більш вірогідними, ніж докази, надані на її спростування (частина чотирнадцята статті 49 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» в редакції проекту) тощо.

Законопроект № 9483-2 розроблений, як вказано у пояснювальній записці до нього, для забезпечення зміни статусу та порядку формування служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, а також початку її роботи.

Проектом Закону запропоновано:

1) внести зміни до Закону України «Про судоустрій і статус суддів», встановивши, що призначення на посади державних службовців, працівників, які виконують функції з обслуговування секретаріату Вищої ради правосуддя регулюються нормами законодавства про державну службу з урахуванням особливостей, визначених цим Законом та Законом України «Про Вищу раду правосуддя».

Пропонується також визначити посадові оклади керівника служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, його заступника та дисциплінарних інспекторів;

2) внести зміни до Закону України «Про запобігання корупції», встановивши, що дисциплінарний інспектор Вищої ради правосуддя, керівник служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя та його заступника відносяться до посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища;

3) внести зміни до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», встановивши, що в період дії воєнного стану призначення особи на посаду керівника служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, його заступника, дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя здійснюється на підставі конкурсу. Особи, які претендують на зайняття зазначених посад, подають декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбачену Законом України «Про запобігання корупції», та документ про підтвердження рівня володіння державною мовою відповідно до Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Щодо них також проводиться спеціальна перевірка, передбачена Законом України «Про запобігання корупції»;

4) внести зміни до Закону України «Про державну службу», уточнивши, що особливості оплати праці державних службовців в апаратах (секретаріатах) судів та інших органах системи правосуддя визначаються Законом України «Про судоустрій і статус суддів»;

5) внести зміни до Закону України «Про Вищу раду правосуддя»:

- виключити зі статті 27 положення про службу дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, а також виключити статтю 28;

- доповнити розділ I «Загальна частина» цього Закону новою главою 6, у якій змістовно розкрити правовий статус служби дисциплінарних інспекторів, вимоги до дисциплінарних інспекторів, особливості їх призначення на посади;

- уточнити кваліфікаційні вимоги до дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя;

- визначити, що організаційне забезпечення діяльності служби дисциплінарних інспекторів здійснюється структурним підрозділом секретаріату Вищої ради правосуддя;

- узгодити термінологію статті 45 цього Закону зі статтею 109 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»;

- уточнити положення частини третьої статті 46 щодо затвердження відповідного рішення Вищою радою правосуддя;

- передбачити право для судді та скаржника ознайомитися з проектом висновку та матеріалами дисциплінарної справи в порядку, визначеному регламентом Вищої ради правосуддя;

- уточнити, що якщо в матеріалах, підготовлених дисциплінарним інспектором Вищої ради правосуддя – доповідачем, вбачаються істотні недоліки, які унеможливають встановлення наявності або відсутності підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, і у зв'язку із цим Дисциплінарна палата не може ухвалити відповідне рішення, така Дисциплінарна палата протягом 15 днів з дня отримання таких матеріалів може повернути відповідні матеріали разом зі скаргою дисциплінарному інспектору на доопрацювання. Дисциплінарний інспектор Вищої ради правосуддя – доповідач зобов'язаний здійснити доопрацювання протягом десяти днів з дня повернення йому матеріалів, надавши Дисциплінарній палаті свій оновлений висновок;

- установити, що загальна тривалість здійснення дисциплінарного провадження не може перевищувати одного року з дня отримання Вищою радою правосуддя відповідної дисциплінарної скарги, або дня прийняття Дисциплінарною палатою Вищої ради правосуддя рішення про відкриття відповідної дисциплінарної справи за власною ініціативою, або дня отримання Вищою радою правосуддя відповідного звернення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. У разі порушення зазначеного строку дисциплінарне провадження підлягає закриттю за рішенням Дисциплінарної палати.

Проектом Закону запропоновано установити, що тимчасово, протягом п'яти років з дня набрання ним чинності, конкурс на зайняття посади керівника служби дисциплінарних інспекторів та його заступника, дисциплінарного інспектора проводить конкурсна комісія, утворена Вищою радою правосуддя у

складі шести осіб, три з яких призначаються Вищою радою правосуддя за пропозиціями міжнародних та іноземних організацій, які відповідно до міжнародних або міждержавних угод протягом останніх трьох років надають Україні міжнародну технічну допомогу у сфері судової реформи та/або запобігання і протидії корупції. Такі міжнародні та іноземні організації погоджують спільну пропозицію.

Членами конкурсної комісії можуть бути призначені члени Вищої ради правосуддя.

Рішення такої конкурсної комісії є ухваленим, якщо за нього проголосували не менше ніж чотири члени, з яких принаймні двоє запропоновані міжнародними та іноземними організаціями. У разі однакової кількості голосів «за» і «проти» голоси трьох членів конкурсної комісії, з яких принаймні двоє запропоновані міжнародними та іноземними організаціями, є вирішальними.

Пропонується установити, що до дня початку роботи служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя загальна тривалість здійснення дисциплінарного провадження не може перевищувати трьох років з дня отримання Вищою радою правосуддя відповідної дисциплінарної скарги, або дня прийняття Дисциплінарною палатою Вищої ради правосуддя рішення про відкриття відповідної дисциплінарної справи за власною ініціативою, або дня отримання Вищою радою правосуддя відповідного звернення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. До дисциплінарних проваджень, розпочатих до набрання чинності Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо зміни статусу та порядку формування служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя», зазначені положення щодо максимальної тривалості здійснення дисциплінарного провадження не застосовуються.

На думку членів Комітету, законопроект за реєстр. № 9483-2 більш комплексно вирішує питання щодо зміни статусу та порядку формування служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, у зв'язку з наведеним саме цей законопроект доцільно прийняти за основу.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України за результатами аналізу положень законопроектів №№ 9483, 9483-1, 9483-2, погоджується з актуальністю порушеної проблеми, однак у своїх висновках до них висловлює окремі зауваження та пропозиції. На думку членів Комітету окремі зауваження ГНЕУ можуть бути враховані при підготовці до другого читання.

Відповідно до статті 6 Основного Закону України державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України.

Згідно з частиною першою статті 131 Конституції України в Україні діє Вища рада правосуддя, яка: 1) вносить подання про призначення судді на посаду; 2) ухвалює рішення стосовно порушення суддею чи прокурором вимог щодо несумісності; 3) розглядає скарги на рішення відповідного органу про

притягнення до дисциплінарної відповідальності судді чи прокурора; 4) ухвалює рішення про звільнення судді з посади; 5) надає згоду на затримання судді чи утримання його під вартою; 6) ухвалює рішення про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя; 7) вживає заходів щодо забезпечення незалежності суддів; 8) ухвалює рішення про переведення судді з одного суду до іншого; 9) здійснює інші повноваження, визначені цією Конституцією та законами України.

У частині десятій цієї статті зазначається, що відповідно до закону в системі правосуддя утворюються органи та установи для забезпечення добору суддів, прокурорів, їх професійної підготовки, оцінювання, розгляду справ щодо їх дисциплінарної відповідальності, фінансового та організаційного забезпечення судів.

Відповідно до пункту 14 частини першої статті 92 Конституції України виключно законами України визначаються судоустрій, судочинство, статус суддів.

Згідно з пунктом 3 частини першої статті 87 Основного Закону України до повноважень Верховної Ради України належить прийняття законів.

Врахувавши вищевикладене та обговоривши законопроекти, відповідно до статей 93, 110, 111, 114, 116 Регламенту Верховної Ради України Комітет з питань правової політики вирішив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України включити до порядку денного дев'ятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо зміни статусу та порядку формування служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя (реєстр. № 9483 від 12 липня 2023 року), поданий народними депутатами України Масловим Д.В. та Павлішем П.В., проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо зміни статусу та порядку формування служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя (реєстр. № 9483-1 від 18 липня 2023 року), поданий народним депутатом України Калауром І.Р. та проект Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо зміни статусу та порядку формування служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя (реєстр. № 9483-2 від 25 липня 2023 року), поданий народним депутатом України Павлішем П.В. та іншими народними депутатами України;

2. Рекомендувати Верховній Раді України за результатами розгляду в першому читанні прийняти за основу Законопроект № 9483-2, скоротивши наполовину строк для надання пропозицій і поправок, у зв'язку з чим законопроекти №№ 9483, 9483-1 відхилити.

3. Звернутися до Голови Верховної Ради України з пропозицією оголосити на пленарному засіданні під час розгляду Законопроекту № 9483-2 про необхідність внесення пропозицій і поправок щодо виправлень, уточнень,

усунення помилок та/або суперечностей у тексті цього законопроекту, інших структурних його частин та/або інших законодавчих актів, що не були предметом розгляду в першому читанні та відповідають предмету правового регулювання вказаного Законопроекту.

4. Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України визначити Голову Комітету Маслова Д.В.

Голова Комітету

Д.В. Маслов

